

Recension

Benjamin Hoff: *Tao enligt Puh*, övers av Erik Frykman, Wahlström & Widstrand, Stockholm 1984.

Är Nalle Puh taoist? Ja, visst är han det, åtminstone om vi får tro Benjamin Hoff från USA. Hans bok om detta heter *The Tao of Pooh*, Pughs Tao (Methuen, London 1984). Den har nu kommit ut också på svenska under titeln *Tao enligt Puh*.

Hoff intresserar sig för den gamla kinesiska, taoistiska *filosofin*. Den bör inte förväxlas med den taoistiska *religionen*. En modern filosof från Kina har förklarat att den taoistiska filosofin förhåller sig till den konfucianska som romantiken till klassicismen i västerlandet. Och det tycks vara en träffande jämförelse.

Hos taoismen finns vissa vad vi skulle kalla ekologiska idéer. Människan är en del av naturen och bör inte gripa in i de naturliga förloppen. Andra tankegångar ligger nära marxistiska sådana. Ett exempel är uppfattningen att saker och ting utvecklas genom ett pendlande från ytterlighet till ytterlighet. Och även taoismen betonar betydelsen av att låta praktik och teori sammansmälta.

Ett problem med att skriva en bok om taoistisk filosofi är att dess begrepp och läror till stor del anses ligga utanför det diskursiva språkets rāmärken. Själva grundbegreppet Tao — som bokstavligen betyder "vägen" — är odefinierbart. Strängt taget kan vi inte säga vad Tao är, bara vad det *inte* är. Denna negativa metod är karakteristisk för kinesisk filosofi.

Benjamin Hoff låter Nalle Puh — björnen med mycket liten hjärna — illustrera den taoistiska filosofin. Taoisterna hade ett anti-intellektualistiskt drag. Men man måste hålla i minnet att deras angrepp på lärdom brukade vara ett angrepp på konfucianismen. Ty i Kina var det länge så att de flesta lärda var konfucianer.

Att använda ett par barnböcker som illustration för filosofiska läror verkar lämpligt i sammanhanget. Taoistiska filosofer använde sig gärna av lika anspråkslösa undervisningsmetoder — anekdoter, gåtor, paradoxer.

Det finns förresten ett annat exempel på hur Nalle Puh-berättelserna har använts som diskussionsunderlag i en vuxenbok. Amerikanen Frederick Crews' *The Pooh Perplex* från 1963 är en underbar samling parodier på olika typer av litteraturtolkningar. Alla avsnitten analyserar Puh-böckerna men kommer till vitt skilda resultat, beroende på skiftande teoretiska förutsättningar.

Nalle Puh är inte så intelligent i konventionell bemärkelse. Men han är vis. Enligt Benjamin Hoff har Puh uppnått livscykelns högsta stadium, att åter bli barn men på en mera insiktsfull nivå.

Speciellt får Puh förkroppsliga två taoistiska begrepp. Det ena är *P'u* — ordet uttalas alltså ungefär som nallebjörnens engelska namn, Pooh. Kinesiskans *P'u* kan översättas med "det oskurna träet" eller "det obearbetade blocket". I taoistisk bemärkelse handlar det om varelsers och tings oförfälskade natur — in-

klusive ens egen. Det är viktigt att låta den vara i fred, att avstå från att manipulera den.

Det andra begreppet som nallen inkarnerar är *Wu Wei*. Ordagrant lär detta betyda "utan att göra eller orsaka". Men kommentatorer brukar framhålla att det strängt taget inte rör sig om passivitet. *Wu Wei* är ett förhållningssätt, som går ut på att man inte ska agera på något onaturligt eller onödigt vis. Man bör inte försöka forcera någonting eller kontrollera andra.

Metodens princip formuleras i en typiskt taoistisk paradox: "Tao gör inte, men ingenting blir inte gjort". Ett trevande försök till tolkning kunde bli: "Enligt taoistiska ideal tvingar man inte fram några resultat. Man griper inte in och försöker förändra naturen och andra varelser. Det som verkligen behöver göras blir ändå gjort".

Alltför länge, säger Hoff, har vi västerlänningar tagit efter Kanin och Uggla — de beskäftiga och ytligt intelligenta djuren i Puhs värld. Eller också har vi hemfallit åt kverulans och pessimism, som den dystra åsnan Ior. Det är hög tid för oss att i stället lära oss något av Nalle Puhs rofyllda levnadsvisdom.

Mot somliga sidor av den taoistiska filosofin är Benjamin Hoff alltför kritisk. Dess kvietistiska ideal och förnöjsamhetsideal skulle t ex lätt kunna fungera bakåtsträvande. Vissa taoisters dragning till anarkism, pacifism och eventuellt även kommunistiska utopier diskuteras däremot knappast alls. (Jag använder alla dessa termer anakronistiskt.)

Annars är denna bok om Nalle Puh och den taoistiska filosofin både lustig och lärorik. □

Susanna Roxman